

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากรก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรย่อยหรือและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและด้วยการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นก็มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคที่มีของเหลือและถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มีลักษณะต่างๆ แปรเปลี่ยนตามประเภทอุตสาหกรรมนั้นๆ ขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ตามถนน แม่น้ำ ลำคลองหรือที่สาธารณะต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ กุ้งพลาสติก ของเหลือใช้รวมทั้งเศษดิน หิน เป็นต้น ซึ่งขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเหล่านี้ หากปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและน่ารังเกียจแล้วยังส่งผลก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสถานการณ์ของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ที่ผ่านมาปรากฏว่าชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาเหตุมาจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง การมีผลผลิตทางเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่สูงขึ้นสร้างปัญหาขยะมูลฝอยมากขึ้นด้วย (ประสาน ตั้งสิกุลบุตร, 2542) ในอดีตการทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่ได้จัดการนั้นไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมมากนัก เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มากปริมาณขยะมูลฝอยก็น้อยทำให้มีพื้นที่ในการรองรับขยะมูลฝอยได้ เกี่ยวกับกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับมาใช้ในการพัฒนาประเทศทำให้มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ มากมาย เพื่อการผลิตสินค้าและบริการในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศ แต่ผลที่เกิดขึ้นตามมา คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสภาพแวดล้อม รวมทั้งก่อให้เกิดมลภาวะและเกิดปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยยังเน้นที่ “การกำจัด” เป็นหลักภายใต้แนวความคิดที่เห็นขยะมูลฝอยเป็นเพียงสิ่งไร้ค่าที่จะต้องถูกทำให้หายไปหรือเก็บกักไว้เป็นที่เป็นทาง ขณะเดียวกันก็จำนวนต่อปริมาณที่มีแต่จะเพิ่มขึ้นตามการเติบโตของการบริโภคและวิถีทันสมัย ดังนั้นมิติการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยจึงมุ่งไปที่การเพิ่มศักยภาพในการกำจัดให้มากขึ้น รวดเร็วขึ้น ตลอดจนการหาวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะให้กลับมาเป็นมูลค่าเพิ่ม โดยชุมชนใช้ประโยชน์จากขยะที่มีมูลค่าเพิ่มให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น

ปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบันของชุมชนของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลใน 12 ตำบลของจังหวัดน่าน ลำพูน เชียงราย ลำปาง อุตรดิตถ์ คือ คนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ และวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากประเภทของขยะประเภทต่าง ๆ

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้คณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรศึกษารูปแบบการการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการขยะ เพื่อให้ชุมชนมีวิธีการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการเทศบาลตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มีเนื้อหาที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ประกอบด้วย (1) การจัดการขยะของชุมชน (2) พฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะภายในชุมชนที่อยู่อาศัย (4) ความต้องการรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะของชุมชน

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

พื้นที่วิจัย : พื้นที่เป้าหมายเทศบาลตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามแนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

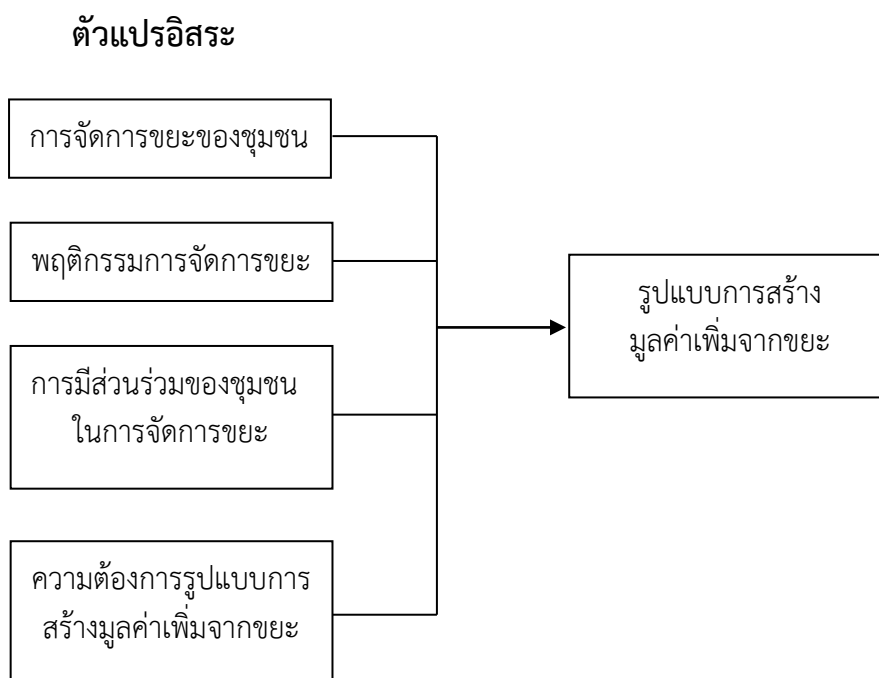
3.3.1 แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เป้าหมาย 12 ตำบล

3.3.2 แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ ผู้นำชุมชน นายกเทศบาลตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.4 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะภายในชุมชน ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2559 ถึงเดือน ตุลาคม 2560

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตามแนวทาง 4 รูปแบบ คือ
 - (1) การจัดตั้งธนาคารขยะ/ร้านศูนย์บาท ภายในชุมชน
 - (2) การนำขยะแห้งสะอาด ไปสู่การสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมีราคา
 - (3) การนำขยะเปียก ไปสร้างปุ๋ยอินทรีย์สร้างมูลค่าเพิ่มสู่ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน
 - (4) ผลิตเป็นพลังงานทดแทน ด้วยการทำเป็นพลังงานเชื้อเพลิงอัดแท่ง

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ได้กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบขององค์ความรู้ใหม่ๆ ในการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการลงพื้นที่ปฏิบัติจริง และยังเป็น การสร้างโอกาสให้นักศึกษา และอาจารย์ซึ่งเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยจากประสบการณ์ตรงในการลงพื้นที่ทำการวิจัย นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยจะได้ทำหน้าที่บริการวิชาการให้สังคม ชุมชน และยังเป็น การสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการวิจัยและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในโอกาสต่อไปอีกด้วย

6. นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนา เป็นวิธีที่จะได้ข้อมูลตรงตามความต้องการหรือจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มบุคคล โดยการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการ การจัดการตามแผน การกำกับติดตามการประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนาโดยถือว่าการพัฒนานั้นเป็นของประชาชน

การจัดการขยะ หมายถึง การจัดการเชิงองค์รวมซึ่งครอบคลุมการจัดการขยะทั้งหมด เช่น ขยะ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษ วัสดุสัตว์ซากสัตว์พืชผัก พลาสติก โลหะต่างๆ ไปไม้กวาด เศษอิฐ ทราย เศษแก้ว ขวด เศษไม้กระป๋อง เศษเหล็กและสารเคมีที่เป็นอันตราย เป็นต้น รวมถึงการจัดการขยะ ณ แหล่งกำเนิดเป็นวิธีที่เริ่มต้นจากประชาชน เป็นการจัดการขยะที่ทำได้ง่าย สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยเป็นวิธีการลดปริมาณขยะที่ดีที่สุดและเป็นวิธีที่ต้องการความร่วมมือจากประชาชนมากที่สุด

ขยะ คือ สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้วบางชนิดเป็นของแข็ง หรือกากของเสีย (Solid Waste) มีผลเสียต่อสุขภาพทางกายและทางจิตใจเนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษ เช่น เศษกระดาษ เศษอาหาร เศษผ้า เศษสินค้า เศษสินค้า เศษสินค้า เศษสินค้า เศษสินค้า

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) หมายถึงการใช้ความได้เปรียบค่าใช้จ่ายด้านแรงงานเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่การสร้างมูลค่าเพิ่มที่มากกว่าคู่แข่ง จะทำให้ลูกค้าพึงพอใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มอาจทำได้ด้วยการเสนอผลประโยชน์ที่ลูกค้าต้องการ รับผิดชอบต่อลูกค้า ดีกว่า สร้างความสะดวกรวดเร็ว สร้างความรู้สึกที่ดีบริการที่รวดเร็วทันใจมากกว่า ดีกว่า